

Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB)

Universiteit Antwerpen

JAARVERSLAG 2024

Voorwoord	1
Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 2024.....	2
Doelstellingen van het SCOB	9
Oprichting en organisatiestructuur.....	9
1.Oprichting	9
2.Organisatiestructuur	9
2.1. Bestuurscollege SCOB (bestuur).....	9
2.2. SCOB (leden)	10
2.3. Research Fellows.....	10
Werking over het jaar 2024.....	10
1. Collectievorming	10
2. Databank	11
3. Wetenschappelijk onderzoek.....	12
3.1. Publicaties	13
3.2. Congressen en/of workshops :.....	14
3.3. Deelname aan internationale onderzoeksgroepen.....	15
3.4. Doctoraten	16
3.5. Uitgevoerde en uit te voeren projecten: een overzicht.....	16
4. Dienstverlening	19
Financiering	19
Het Centrum voor Bedrijfs geschiedenis.....	20
Praktische informatie i.v.m. het SCOB	20
Giften en legaten.....	21

Voorwoord

Hierbij bieden we u het jaarverslag over het jaar 2024 aan van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB)*, in de loop van 1999 opgericht aan de Universiteit Antwerpen¹. We zullen in dit jaarverslag een aantal kerngegevens van de vorige jaarverslagen bondig hernemen. De volledige tekst van de vorige jaarverslagen vindt u op de website van het SCOB (<https://www.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>).

In het kader van de overeenkomst afgesloten tussen het Rijksarchief, Euronext en het SCOB (Archibel/ Archives for the Economic History of Belgium (19th-20th Centuries))

¹ Het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* is gegroeid vanuit de toekenning van een vierjarig GOA-BOF project door de Onderzoeksraad van de Universiteit Antwerpen in 1998. Na afloop werd uitgekeken naar de financiering via andere projecten. In het kader van het SCOB werd de digitalisering van de historische beursdata van de Beurs van Brussel en van Antwerpen aangepakt, een vrij groot beursarchief aangelegd en talrijke artikelen en boeken gepubliceerd, alsmede meerdere doctoraten met succes bekroond.

zijn inmiddels de archieven van het SCOB overgebracht naar het Rijksarchief Antwerpen en Beveren. Deze zijn in Beveren evenwel makkelijk te raadplegen en worden beheerd door Dr. Johan Poukens (johan.poukens@uantwerpen.be), die de concrete uitvoering van het FED-TWIN project op zich genomen heeft. Zie :

<https://www.arch.be/index.php?l=nl&m=lopend-onderzoek&r=onderzoeksprojecten&pr=archie.bel-archives-for-the-economic-history-of-belgium-19th-20th-centuries>

Wat betreft dataverwerking werden alle bestuurders van bedrijven, opgenomen in de Receuil Financier (1893-1975), gedigitaliseerd waarbij momenteel gewerkt wordt aan de toekenning van een unieke IDENTIFIER voor al deze personen. Ook wordt nog verder gewerkt aan de digitalisering van de data van de Beurs van Antwerpen (zie verder).

Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 2024

PROJECT TOEGEKEND DOOR HET FWO: BelHisFirm-project

In de loop van 2024 werd in samenwerking met de UGent en collega's van de Universiteit Antwerpen een driejarig project "zware apparatuur" bekomen waarbij de bestaande data van SCOB verder zullen uitgebreid en uitgediept worden door ze aan te vullen met data op basis van de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad (1873-1991). Daarnaast zal gewerkt worden aan een website om de gegevens publiek ter beschikking te stellen.

Om dit project mogelijk te maken werden drie nieuwe medewerkers aangetrokken: Allison Scott (data manager, UAntwerpen), Bas Vercruyse (Data Scientist, UGent) en Jan Van der Smissen (UGent, doctor in de Geschiedenis, met specialisatie verwerking van personen). Per 1 september 2024 is het project dan officieel van start gegaan.

De SCOB databank bevat tot op heden enkel informatie van beursgenoteerde bedrijven en voornamelijk beursdata (koersen, dividenden etc.). Met het BelHisFirm-project zullen hieraan alle niet-beursgenoteerde bedrijven toevoegen, samen met de beschikbare data zoals bestuurders, aandeelhouders, boekhouding, fusies (...). Ook wat betreft de beursgenoteerde bedrijven zullen boekhouddata toegevoegd worden. Weliswaar zijn op al deze terreinen kleine proefprojecten al uitgevoerd, maar het is nu de bedoeling om naar volledigheid te streven.

Om dit omvangrijke werk mogelijk te maken zal de data scientist (UGent) de bijlagen bij het Belgische staatsblad (waarin deze informatie te vinden is) door middel van

nauwgezette data extractie bevragen (ondermeer met behulp van artificiële intelligentie) en de nodige data omzetten in Excel bestanden. Na controle zullen deze door de data manager toegevoegd worden aan de databank.

Eenmaal voldoende data ter beschikking zullen deze stelselmatig aan een te ontwikkelen website toegevoegd worden.

PROJECT TOEGEKEND DOOR DE NATIONALE BANK VAN BELGIE

In oktober 2023 kende de Nationale Bank van België een project toe aan Prof. Dr. Jan Annaert (promotor) en Dr. Johan Poukens (co-promotor) voor de constructie van een dataset over het eigenaarschap van koloniale ondernemingen in Belgisch Congo (1885-1960). Het belang van Congo voor Belgische bedrijven en investeerders is genoegzaam bekend. Er werden enorme winsten geboekt in de kolonie, maar wie de begunstigden van deze geldstromen waren, blijft in veel gevallen een vraagteken.

In dit project was het de bedoeling om de eigenaars van koloniale ondernemingen in kaart te brengen, in het bijzonder de effectenportefeuilles van de koloniale holdings, de hoeksteen van de koloniale economie. Alle portefeuilles van holdings werden inmiddels in Excel bestanden gezet door jobstudenten.

Hierna rest enkel nog het omvangrijke werk om al de individuele aandelen en obligaties van deze portefeuilles te coderen zodat ze kunnen opgenomen worden in de SCOB databank.

PROJECT RIJKSARCHIEF

Op 1 september 2022 ging het project “ARCHIE.BEL: Archieven voor de economische geschiedenis van België (19de-20ste eeuw)” van start. Dit project, gefinancierd door BELSPO (Belgian Science Policy Office), is een samenwerking tussen het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB) van de Universiteit Antwerpen en het Rijksarchief Antwerpen-Beveren. Het project omvat zowel een ontsluitings- als een digitaliseringsluik en richt zich op het ter beschikking stellen van historische bronnen en data voor de financiële en bedrijfsgeschiedenis van België.

Het eerste luik, uitgevoerd binnen het Rijksarchief, richt zich op het toegankelijk maken van archieven met grote waarde voor de financiële en economische geschiedenis. Dit omvat de overdracht, inventarisatie en integratie van archieven en collecties die eerder

door SCOB werden beheerd. Tot deze collecties behoren de archieven van de beurzen van Antwerpen, Brussel, Gent en Luik, het Comité ter Nazicht van Effecten en een reeks bedrijfsdossiers van de Kredietbank. Deze werden in januari 2023 door de Universiteit Antwerpen en Euronext geschonken aan het Rijksarchief en verhuisden naar de vestiging te Beveren. In de eerste twee jaar van het project werd vooral gewerkt aan de ontsluiting van de archieven van de Antwerpse Beurs. Dit omvat documenten van de Beurscommissie, het Noteringscomité, de Effectenbeursvennootschap, het Liquidatiecomité, de Vereffeningkas, de Beroepsvereniging, en de Association pour la Défense des Détenteurs des Fonds Publics. De inventarisatie van de bedrijfsdossiers van de Kredietbank wordt uitgevoerd door een vrijwilliger. Beide inventarissen worden naar verwachting in 2025 afgerond. Daarnaast zijn in het najaar van 2023 de voornamelijk 19de-eeuwse koerslijsten op klein formaat gedigitaliseerd door jobstudenten als onderdeel van een “klein digitaliseringsproject” van het Rijksarchief.

Het tweede luik, uitgevoerd aan de Universiteit Antwerpen, sluit aan bij de tweede doelstelling van SCOB: het digitaliseren en beschikbaar stellen van data. Op basis van authentieke koerslijsten van Brussel en Antwerpen bouwde SCOB een uitgebreide databank met beurs- en bedrijfsgegevens. Johan Poukens ondersteunt vanuit ARCHIE.BEL het nieuwe BelHisFirm-project, dat extra data verzamelt over boekhouding, bestuurders en aandeelhouders van Belgische en Congolese bedrijven en deze via een online interface ter beschikking zal stellen van een breed publiek. Deze interface biedt mogelijkheden om de gegevens te doorzoeken en te visualiseren.

PROJECT TOT DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN AMSTERDAM

In 2020 werd door de Nederlandse collega's Joost Jonker (Amsterdam) en Herman de Jong (Groningen) een project bekomen voor de digitalisering van de Amsterdamse Beurs.

Het SCOB werd hierbij gevraagd om ondersteuning te bieden om het project mee in goede banen te leiden. Inmiddels werd het SCOB-softwaremodel al op de servers van de Rijksuniversiteit Groningen geplaatst zodat de Nederlandse collega's ten volle van de reeds ontwikkelde expertise kunnen gebruik maken. SCOB-medewerker Johan Poukens werd aangetrokken om de praktische uitvoering op zich te nemen van dit project, dat momenteel loopt als een trein, zodat Johan Poukens een nieuwe uitdaging kon aangaan,

met name de uitvoering van het project met het Rijksarchief. Zowel Johan Poukens als Frans Buelens blijven evenwel verder instaan voor de begeleiding van dit project.

DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN BRUSSEL (Euronext Brussels)

In 2014 werd de digitalisering van de Beurs van Brussel *op maandelijkse basis* al afgerond wat betreft de aandelen. Dit betekent dat alle genoteerde aandelen met start- en einddatum werden ingebracht in de SCOB databank. Elk effect werd gekoppeld aan het bedrijf dat het effect uitgegeven heeft. Van al deze effecten werden dividenden en aantallen *volledig* verwerkt in de databank. Wat betreft de koersen werd voorlopig *één enkele koersdag per maand* volledig gedigitaliseerd.

Wat betreft de bedrijfsobligaties en obligaties van landen, provincies en gemeenten werden eveneens alle effecten met start- en einddatum ingebracht in de SCOB databank annex alle hoeveelheden en koersen (voorlopig ook enkel op maandbasis). Ze werden eveneens gekoppeld aan de staat, provincie, gemeente, bedrijf ... die het effect heeft uitgegeven. Interesten en betaaldata zowel als het belastingsysteem zijn in de loop van 2020 grondig gescreend, in het bijzonder door Kevin Van Mencxel in het kader van zijn doctoraat over bedrijfsobligaties.

Het digitaliseren van de koersen, zowel van aandelen als obligaties, *op dagelijkse basis* blijft een optie voor de toekomst, afhankelijk van de financiering die hiervoor bekomen kan worden.

Daarnaast worden ook de data voor *Euronext Brussels* continu bijgewerkt en aangevuld zodat de databank steeds up to date is.

DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN ANTWERPEN

Sinds 2013 werd begonnen met het ontsluiten van de Antwerpse koerslijsten, waarbij vooreerst de IPO's en delistings van alle aandelen en obligaties in de SCOB-databank werden ondergebracht, zodat jobstudenten de koers- en dividendgegevens zouden kunnen invullen.

Het (geduldige) ontsluitingswerk van de koerslijsten werd met veel enthousiasme aangepakt door onze vrijwillige medewerker, Hugo Thielemans, die dit in de loop van 2019 volledig heeft afgerond (tot aan het jaar dat de Beurs van Antwerpen gesloten werd). Dit

liet ons toe om koersgegevens op maandbasis verder in te laten vullen, iets wat volledig werd afgewerkt in de loop van 2022, net voor de brand op de UA.

In 2021 werd daarnaast ook begonnen met het ingeven van de dividendgegevens (ter beschikking in de koerslijsten vanaf 1880) – deze werden in de loop van het jaar 2023 volledig ingevoerd door jobstudenten.

Het resterende werk omvat nazicht van koersen, dividenden en vooral toevoeging van het aantal effecten en de diverse kapitaaloperaties, iets wat door onze wetenschappelijke medewerkers zal gebeuren.

De koerslijsten van de Beurs van Antwerpen vanaf het jaar 1844, eerder in het bezit van het SCOB, werden inmiddels overgedragen aan het Rijksarchief en zullen (althans een eerste pakket hiervan) in het jaar 2024 als PDF ter beschikking komen.

Voor de daaraan voorafgaande jaren werden de archieven van de Rothschilds in Londen doorgenomen, waar volledige koerslijsten voor de periode 1822-1844 ter beschikking zijn (zie <https://www.rothschildarchive.org/>).

DIGITALISERING VAN DE BESTUURDERS

In 2021 werd door de Universiteit Antwerpen een krediet toegekend om alle bestuurders zoals die gepubliceerd werden in de RECEUIL FINANCIER (1893-1975) te digitaliseren. Dit werd door jobstudenten uitgevoerd middels invoer in Excel lijsten en is volledig afgerond.

Vervolgens werden aan alle bedrijven waarin deze bestuurders zetelden unieke identifiers toegekend. Ook dit werk is inmiddels afgerond, waarbij het werk zich nu concentreert op het toekennen van een unieke IDENTIFIER aan elke bestuurder of commissaris.

Naast deze namen bevat de SCOB databank ook de lijsten met bestuurders zoals die gepubliceerd werden in o.a. het doctoraat van Julienne Laureyssens [“Industriële Naamloze vennootschappen in België 1819-1857”]. Alsmede de lijsten van alle wisselagenten van de Beurs van Antwerpen en de Beurs van Brussel.

DIGITALISERING VAN DE DATA MET BEDRIJFSGEBEURTENISSEN

Sinds 2020 werd begonnen met het opzoeken en invoeren in de databank van alle relevante bedrijfsgebeurtenissen, zoals fusies, kapitaalverhogingen, kartels, ontbinding,

afsluiting van de vereffening. Dit is een omvangrijk puzzelwerk waarvoor uitgebreide opzoeken nodig zijn en zal dus wellicht nog meerdere jaren in beslag nemen.

In het kader hiervan werd de publicaties “Sociétés Disparues” (1873-1940) gescreend door Kevin Van Mencxel. Deze publicatie omvat o.a. alle liquidaties en fusies van bedrijven met verwijzing naar de bijlagen bij het Belgisch staatsblad.

Hugo Thielemans zoekt dan weer op een chronologische manier (vanaf 1893) alle bedrijven uit de Recueil Financier op en brengt hiervan de maatschappelijke zetel en de productieplaatsen onder in de SCOB databank alsmede het telegrafisch adres en wie de financiële dienst verzorgde, wat inmiddels gebeurd is t/m 1935. Tevens worden (niet beursgenoteerde) bedrijven die nog niet in de SCOB databank staan systematisch toegevoegd.

DIGITALISERING VAN ACCOUNTING DATA

In 2020 werd een project uitgevoerd, gefinancierd door de Nationale Bank van België, waarbij de boekhoudkundige gegevens voor een (beperkte) set van een 400 tal bedrijven werd gedigitaliseerd voor de periode 1925-1935 en dit op jaarlijkse basis.

Inmiddels werd een tweede identiek project, eveneens gefinancierd door de Nationale Bank van België, ook voor een andere (beperkte) set van bedrijven voor de periode 1893-1914 uitgevoerd.

In het kader van het nieuw toegekende BelHisFirm-project worden nu alle boekhoudingen van alle bedrijven zoals opgenomen in de RECEUIL FINANCIER toegevoegd aan de databank en is inmiddels voor de periode 1893-1901 volledig afgerond. Hierbij werd beroep gedaan op jobstudenten die deze data omzetten in Excel files (afgewerkt voor de periode 1893-1911), waarna de data manager ze na controle invoert in de Oracle databank.

Om de historische gegevens op een uniforme manier te kunnen lezen (met behoud van de historische gegevens) werd een programma ontworpen dat deze gegevens, mits toekenning van de nodige codes, automatisch kan omzetten in het hedendaags boekhoudstelsel.

UITBOUW BEURSARCHIEF

Het SCOB BEURSARCHIEF zoals dat bewaard werd op de Universiteit Antwerpen bestond uit een omvangrijke collectie, waaronder de archieven van de Beurs van Brussel, Antwerpen, Luik en Gent, alsmede verwante dossiers, zoals het historisch archief met gegevens over Belgische bedrijven van de Kredietbank, van de TIJD maar ook de publicaties van Dafsa over liquidaties, faillissementen en kapitaaloperaties.

In het kader van het ARCHIE.BEL project met het Rijksarchief werden deze collecties overgedragen aan het Rijksarchief waardoor hun bewaring voor de toekomstige generaties is verzekerd (zie hoger).

Het aldus gereduceerde SCOB archief bestaat nog enkel uit een aantal publicaties, jaarverslagen, kranten en boekwerken die noodzakelijk zijn voor de goede werking van SCOB, zoals een papieren versie van de *Receuil Financier 1893-1975*, het *Memento der effecten*, de recente jaargangen van de TIJD etc.

Overigens werd inmiddels ook het archief van het CBG (Centrum voor Bedrijfs geschiedenis) overgedragen aan het Rijksarchief.

SAMENWERKING MET HET IFA

Sinds geruime tijd werd een samenwerking opgestart met het “Instituut voor Financiële Archeologie” (IFA) [<http://www.finarcheo.org/index.php>], dat zich o.a. toelegt op het omzetten van gedrukte werken in PDF vorm.

Het IFA realiseerde eerder de omzetting van “*Les sociétés disparus*” in PDF vorm. Deze publicatie omvat alle faillissementen, fusies, verandering van bedrijfsnamen e.d. van Belgische ondernemingen voor de periode 1873-1986.

Daarnaast realiseerde IFA ook de digitalisering van het Bulletin Officiel du Congo, gratis ter beschikking op de website van de Académie Royale des Sciences d’Outremer – Zie: <https://www.kaowarsom.be/fr/bibliotheque/bulletin-officiel-du-congo-belge>

In 2021 werd de belangrijke beurskrant “Le Moniteur des Intérêts Matériels” dan weer omgezet in PDF door IFA. Deze beurskrant, uitgegeven vanaf 1851, was van internationaal belang en omvat een enorme hoeveelheid bruikbare informatie.

Doelstellingen van het SCOB

Het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* vervult verschillende opdrachten teneinde haar doelstelling waar te maken.

Een eerste opdracht is het verzamelen van bestaande archieven en documentatie m.b.t. het Beurswezen en het inventariseren van het betrokken materiaal. Dit laat toe om aan het publiek en de wetenschappelijke wereld een unieke en gespecialiseerde bibliotheek aan te bieden. Het grootste deel van deze archieven werd (zie hoger) ondergebracht in het Rijksarchief te Beveren.

Een tweede opdracht is het transformeren van een aantal gegevens in computer leesbare vorm. Dit geldt in het bijzonder voor de beurskoersen en de dividenden maar eveneens voor de gegevens uit de jaarrekeningen van bedrijven, die als gevolg van de wet van 1873 op de naamloze vennootschappen als bijlage bij het Staatsblad werden gepubliceerd. Bestuurdersdata, boekhouddata etc. zullen aldus voor wetenschappelijk onderzoek ter beschikking komen.

Een derde opdracht is het wetenschappelijk onderzoek van de financieel-economische data, het historisch materiaal en de ontwikkeling van informaticasystemen op basis van deze originele dataset.

Oprichting en organisatiestructuur

1.Oprichting

Het Studiecentrum werd officieel opgericht met de toestemming van de Raad van de Universiteit Antwerpen op zijn zitting van 8 juli 1999. Op dat moment waren er in Antwerpen drie universitaire instellingen (UFSIA, RUCA en UIA) die echter vanaf 01/10/2003 ophielden te bestaan en opgingen in de *Universiteit Antwerpen*. Het Studiecentrum organiseert jaarlijks een algemene ledenvergadering en wordt bestuurd door een bestuurscollege, gekozen door deze algemene ledenvergadering.

2.Organisatiestructuur

2.1. Bestuurscollege SCOB (bestuur)

Voorzitter: Prof. Dr. Jan Annaert (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Secretaris: Prof. Dr. Marc Deloof (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Ere-voorzitter: em. Prof. Dr. Ludo Cuyvers (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

2.2. SCOB (leden)

Prof. Dr. Erik Buyst (KULeuven)

Prof. Dr. Marc De Ceuster (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Prof. Dr. Oscar Gelderblom (Economische en sociale geschiedenis, Universiteit Antwerpen)

Prof. Dr. Boris Cule (voorheen Eurhisfirm Project, inmiddels Professor Informatica aan de Universiteit van Tilburg, Nederland)

Prof. Dr. Leentje Moortgat (Universiteit Gent)

Dr. Frans Buelens (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Dr. Johan Poukens (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen en Rijksarchief Antwerpen-Beveren*)

Allison SCOTT, Data manager Universiteit Antwerpen

2.3. Research Fellows

Prof. Dr. Gertjan Verdickt (University of Auckland, Nieuw-Zeeland)

Dr. Kevin Van Mencxel (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Drs. Brecht Rogissart (European University Institute in Firenze) (Italië)

Drs. Patrick Pieters (University of Antwerp)

Werking over het jaar 2024

In het afgelopen jaar werd op elk van de drie vermelde terreinen verder gewerkt.

1. Collectievorming

In de afgelopen jaren wist het SCOB heel wat oorspronkelijke documenten, koerslijsten en archieven te verzamelen, waaronder deze van de Beurs van Antwerpen, Beurs van Brussel, de Beurs van Gent en de Beurs van Luik. Daarnaast werden ook talrijke bedrijfsdossiers van beursgenoteerde bedrijven verzameld (zoals de collectie van de Kredietbank en de historische collectie van de *Financieel-Economische Tijd*, nu *TIJD*). Ook

werd de omvangrijke collectie van het *Comité op het Toezicht van Effecten* verworven. Deze collecties zijn voldoende geïnventariseerd om voor de wetenschappelijke wereld ter beschikking te staan.

Ook de overeenkomst met *Euronext Brussels* wordt strikt nageleefd. Hierdoor is het SCOB het exclusieve verzamelpunt voor alle documenten van het beurswezen geworden. Dit in uitvoering van een exclusiviteitsovereenkomst, afgesloten in 2006 tussen *Euronext Brussels* en de *Universiteit Antwerpen*, waardoor alle nog aanwezige archieven op *Euronext Brussels* exclusief overgedragen worden aan het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* (Universiteit Antwerpen). In overeenkomst met Euronext Brussels en het Rijksarchief worden deze collecties vanaf nu in het Rijksarchief bewaard.

Door deze uitgebreide collectie heeft het SCOB zich een positie verworven waardoor het zich terecht als het centrale onderzoekscentrum voor het Beurswezen van België kan positioneren.

Door Dr. Hans Willems [inmiddels Secretaris-Generaal van het FWO] werd in de loop van zijn doctoraatsonderzoek een eerste (zeer gedetailleerde) inventaris opgemaakt van alle beursdocumenten ontvangen t/m 2002 [gepubliceerd bij het Rijksarchief]. In 2013 werd een bijkomende (eerste) inventaris opgemaakt van alle nieuwe documenten ontvangen sinds 2003.

De omvangrijke collectie, bijeengebracht door het SCOB, werd zoals hoger aangeduid aan het Rijksarchief overgedragen, alwaar ze door Johan Poukens, SCOB medewerker, wordt geïnventariseerd. De collectie zal via een gemeenschappelijk overleg tussen het Rijksarchief en het SCOB verder beheerd worden. Een deel van de koerslijsten zal bovendien in de loop van 2025 digitaal ter beschikking komen (zie hoger).

2. Databank

Wat betreft het invoeren van de beursgegevens in de databank werd het werk verdergezet. Bij de opstart van het SCOB werd beslist om de invoer van data in grote gehelen door te voeren: eerst de aandelen, daarna de overheidsobligaties en tenslotte de bedrijfsobligaties en de gemeentelijke obligaties. Dit alles voor de Beurs van Brussel. Dit werk werd anno 2014 volledig afgerond, weliswaar slechts *op maandelijkse basis* voor wat betreft de koersen.

De databank wordt voortdurend geactualiseerd waarbij alle nieuwe listings en alle delistings op Euronext Brussel worden bijgehouden en in de databank aangebracht. Ook wordt alle informatie m.b.t. koersen, dividenden, hoeveelheden, kapitaaloperaties verder opgevolgd en verwerkt.

In de loop van 2013 werd gestart met het invoeren van de data van de Beurs van Antwerpen. Vooreerst het ontsluiten van de authentieke koerslijsten, waarbij alle IPO's en delistings van bedrijven, gerangschikt volgens hun sector, in de SCOB databank werden ingebracht; vervolgens het invoeren van de koersgegevens (momenteel volledig afgewerkt, met koersen op maandbasis). In 2021 werd gestart met de digitalisering van de dividenden voor de periode vanaf 1880 (deze gegevens staan maar in de koerslijsten vanaf 1880) en werd inmiddels volledig afgewerkt in de loop van 2023, waarna ook andere gegevens zoals hoeveelheden van aandelen/obligaties zullen worden ingelezen in onze databank. Daarnaast zal het ook nodig zijn om een omvangrijk onderzoek te doen naar de kapitaaloperaties op de Beurs van Antwerpen.

In 2021 werd door de Universiteit Antwerpen een krediet toegekend om alle bestuurders zoals die gepubliceerd werden in de RECEUIL FINANCIER (1893-1975) te digitaliseren. Dit werd door jobstudenten uitgevoerd middels invoer in Excel lijsten en is volledig afgerond. Vervolgens werden aan alle bedrijven waarin deze bestuurders zetelen unieke identifiers toegekend. Ook dit werk is inmiddels afgerond, waarbij het werk zich nu concentreert op het toekennen van een unieke IDENTIFIER aan elke bestuurder of commissaris, een werkje dat zal uitgevoerd worden door Frans Buelens.

In 2020 werden voor een eerste set van bedrijven uit de periode 1925-1935 accounting data in de databank ondergebracht; in 2021 werd een tweede set van bedrijven uit de periode 1893-1914 gedigitaliseerd.

Het nieuwe BelHisFirm-project zal het toelaten om werk te vervolledigen (zie hoger) door deze data voor alle bedrijven op te nemen.

3. Wetenschappelijk onderzoek

Tijdens de afgelopen jaren hebben de diverse medewerkers van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* zich verder ingezet om het datamateriaal te gebruiken voor wetenschappelijke activiteiten. Dit resulteerde in onderzoeksprojecten, publicaties, de

deelname aan een aantal wetenschappelijke congressen en het met succes verdedigen van doctoraten.

3.1. Publicaties

Een volledig overzicht van de lijst met publicaties is terug te vinden op de website van SCOB (<https://www.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>). De publicaties van het afgelopen jaar (of geaccepteerde maar nog niet gedrukte publicaties) omvatten (in alfabetische volgorde van de auteurs)

Buelens F. (2024), The Big Conglomerates. How was a capitalist economy implanted into the Congo? In : Goddeeris I., A. Lauro & G. Vanthemsche, Colonial Congo, Brepols, pp. 102-113

Deloof, M., I. Paeleman (2024), “International entrepreneurship without investor protection: evidence from initial public offerings in Belgium before the first world war”, Economic History Review, vol. 77 no. 2, pp. 523-553.

Moortgat, L., J. Annaert, M. Deloof (2024), “The long-run persistence in dividend policy”, Cliometrica, vol. 18:3 , pp. 621–651

(Full text (DOI uitgever): <https://doi.org/10.1007/S11698-023-00279-8>)

Verdickt, G., M. Deloof (2024), “Banking on innovation: listed and non-listed equity investing, Evidence from Société Générale de Belgique, 1850-1934”, Explorations in Economic History 93, 101593.

Van Mencxel, K., J. Annaert, M. Deloof (2024), “Bonds for the long run? The rate of return on corporate bonds in Belgium, 1838-1939”, Economic History Review, vol. 77 no. 4, 1414-1441 (Full text (DOI uitgever): <https://doi.org/10.1111/EHR.13330>)

Working papers:

Deloof, M, “Belgian financial elites and destructive entrepreneurship in King Leopold’s Congo Free State”. Deze paper won de Best Paper Award op het 2024 congres van de Entrepreneurial Finance Association (ENTFIN) in München.

Deloof M., L. Farè, M. Meoli, S. Vismara, “Board of directors and initial public offerings: Evidence from Belgium a century ago”

Moortgat, L., A. de Jong, M. Deloof, “Naming and shaming inequality in voting rights: Evidence from Belgian dual-class shares (1924-1936)”

De Sola Perea, M., R. Peeters, M. Deloof, “Are bank and non-bank lending complements or substitutes? The impact of the 1848 financial crisis on notarized credit in Antwerp”

3.2. Congressen en/of workshops :

CONFERENTIE IN SAMENWERKING tussen EURONEXT BRUSSELS, het SCOB en de UGENT :
200 jaar aandelen op Euronext Brussel

Op 5 november 2024 was het tweehonderd jaar geleden dat de eerste onderneming ooit, de Société Générale de Bruxelles, haar aandelen introduceerde op de Beurs van Brussel. Om deze mijlpaal te vieren, werd een workshop georganiseerd op Euronext Brussel. Op deze dag, kwamen een veertigtal academici vanuit Europa samen. Er werd onderzoek gepresenteerd door gerenommeerde onderzoekers actief in het domein van de economische en financiële geschiedenis, zoals John Turner (Queen’s University Belfast) over liquiditeit op de Londense aandelenmarkt in de 19e eeuw, Sibylle Lehmann-Hasemeyer (University of Hohenheim) over het belang van aandelenmarkten voor innovatie in Duitsland in de 19e en 20e eeuw, en Amaury De Vicq (Rijksuniversiteit Groningen) omtrent samenstelling van portefeuilles in Frankrijk. Daarnaast werden er ook twee papers gepresenteerd op basis van de SCOB databank: Luca Faré presenteerde zijn onderzoek over het belang van de raad van bestuur bij IPOs in vooroorlogs België; Leentje Moortgat presenteerde haar onderzoek over aandelen met meervoudig stemrecht, een praktijk die zeer courant was in België in de periode tussen de twee wereldoorlogen. Ook Johan Poukens had de gelegenheid om zijn werk en het belang van de historische SCOB databank in de schijnwerpers te zetten.

De dag werd afgesloten met een panel discussie waarbij ook praktijkmensen aansloten op de workshop. Tijdens deze paneldiscussie werd de rol belicht die de beurs vandaag de dag kan hebben om innovatie en technologische vooruitgang te financieren, en welke acties regelgevers hiervoor kunnen nemen.

Deze workshop was een samenwerking tussen Universiteit Gent (Leentje Moortgat, ook verbonden aan het SCOB), Universiteit Antwerpen (Jan Annaert, Frans Buelens, Marc Deloof en Oscar Gelderblom), en Euronext Brussel, die de workshop ook financieel mogelijk maakte.

De deelnemers werd ook nog een rondleiding aangeboden in het oude historische beursgebouw, waar ondermeer Herman De Decker mooie herinneringen wist op te halen.

PRESENTATIES

Leentje Moortgat presenteerde de paper 'Naming and Shaming Unequal Voting Rights: Evidence from Dual-class Shares in Interwar Belgium' (auteurs: Leentje Moortgat, Abe de Jong en Marc Deloof) op volgende conferenties en onderzoeksseminaries :
Onderzoeksseminarie Universiteit Antwerpen, Belgian Financial Research Forum (Brussel), Corporate Finance Day (Leuven), Onderzoeksseminarie Association pour l'Histoire du Management et des Organisations (Online), Brown bag Universiteit Gent.

Frans Buelens presenteerde de paper "Congo under colonial rule 1885-1960" op de conferentie "HEHC (Handbook of the Economic History of Colonialism) Conference" (13-14 December, London School of Economics). Deze paper wordt in 2025 gepubliceerd in "The Routledge Handbook of the Economic History of Colonialism"

3.3. Deelname aan internationale onderzoeksgroepen

DMS PROJECT

Het SCOB participeert in het project uitgaande van Elroy Dimson, Paul Marsh en Mike Staunton (*London School of Economics*) die naast het opstellen van de DMS databank² jaarlijks een publicatie verzorgen, met een uitgebreide analyse van de data van de belangrijkste (beurs)landen, waaronder die van België, aangeleverd door het SCOB. Dit

² De DMS databank (genoemd naar Dimson, Marsh en Staunton) omvat een collectie van beursdata van nationale onderzoeksinstituten uit de belangrijkste landen. Voor België levert het SCOB hiervoor de data aan.

resulteert in een jaarlijkse publicatie eerst uitgegeven onder de naam *“Millenium Book”* (daarna *“Triumph of the Optimists: 101 Years of Global Investment Returns”*, momenteel *“Credit Suisse Global Investment Returns Yearbook 2020”*).

3.4. Doctoraten

Meerdere onderzoekers zijn momenteel actief bezig met het voorbereiden van hun doctoraat.

Een eerste doctoraat is dat van Maite de Sola Perea (Promotors: Marc Deloof en Oscar Gelderblom) met als titel *“The development of financial markets for small- and medium sized enterprises in Antwerp in the 19th and 20th centuries”*.

Een tweede doctoraat is dat van Brecht Rogissart en wordt gemaakt aan de European University Institute in Firenze (Italië). De titel is *“Belgian Financial Capitalism: Industry, State, and Empire (1874-1914)”*. Hij onderzoekt de banden tussen de Belgische financiële wereld en de ruimere economie en maatschappij in de eerste globale economie. Hiervoor gebruikt hij het concept van financialisering als startpunt van zijn analyse. De rol van de financiers voor handelaars, industriëlen, de staat, en het imperium staan centraal in zijn doctoraat. Dit doctoraat zal in 2025 verdedigd worden in Firenze (Italië).

Een derde doctoraat is dat van historicus Patrick Pieters over de Antwerpse banken tijdens de 19de en 20ste eeuw. Promotoren zijn Professor Dr. Hilde Greefs van het Centrum voor Stadsgeschiedenis (departement Geschiedenis) en Dr. Johan Poukens. Patrick Pieters persenteerde zijn onderzoek in december 2024 in Maastricht in het kader van zijn doctoraatsopleiding aan het Posthumus Instituut.

3.5. Uitgevoerde en uit te voeren projecten: een overzicht

Meerdere bijkomende projecten werden bekomen in de afgelopen jaren waarvan er al verschillende met succes bekroond werden (in volgorde van het jaar van toekenning, met de meest recente onderaan de lijst):

1. Een FWO mandaat van aspirant aan Hans Willems (Departement Geschiedenis) (promotor: Professor Greta Devos). Hans Willems promoveerde in 2006 tot Doctor in de Geschiedenis, ging daarna aan de slag bij het FWO, en werd inmiddels bevorderd tot secretaris-generaal van het FWO.

2. Een vierjarig FWO-project aan Professor Marc Deloof i.s.m. de Professoren Jan Annaert en Marc De Ceuster met als titel: *"De Financieringspolitiek van Belgische Beursgenoteerde Ondernemingen. Een langetermijnperspectief"*. Dit resulteerde in het doctoraat van Wouter Van Overfelt begin 2008.
3. Een tweejarig BOF-NOI project (2002-2004) aan Professor Julien van den Broeck (*"Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische spoorwegsector"*). Dit resulteerde in meerdere publicaties waaronder een boek over de beursgenoteerde spoorwegsector.
4. Een project van de Nationale Bank ter ontsluiting van de beurskrant *"Moniteur des Intérêts Matériels"* (promotor woordvoerder: Ludo Cuyvers)
5. Een tweejarig BOF-NOI project aan Professor Stefaan Marysse i.s.m. Professor Helma Houtman-Desmedt (*"Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische bedrijven in Congo in de periode 1891-1960"*).
6. Een vierjarig FWO project aan Professor Marc Deloof i.s.m. Professor Ludo Cuyvers rond *"Interlocking boards of directors and the accumulation of directorships: an investigation into the causes and consequences for the companies involved"* (2004-2007). Op basis van dit project behaalde An Rommens haar doctoraat begin 2008.
7. Een project op het mecenaat van de Nationale Bank (2006) rond de TOP-20 van de Belgische aandelen (1832-2005) (promotor woordvoerder: Ludo Cuyvers)
8. Een vierjarig FWO project (2007-2010) met als thema *"Voorspelbaarheid van financiële rendementen op lange termijn: robuustheidsonderzoek en invloed van institutionele veranderingen"* (promotor woordvoerder: Marc De Ceuster)
9. Een vierjarig FWO project aan Professor Marc Deloof i.s.m. Professor Ludo Cuyvers met als titel: *"Business groups, political connections and institutions: a long-term analysis"* (2007-2010). Op dit onderwerp promoveerde in 2011 Mihaela-Livia Ghita.
10. Een project op het mecenaat van de Nationale Bank (2011) rond het opstellen van een rendementsindex voor de Belgische overheidsobligaties (Jan Annaert en Marc Deloof)
11. Een vierjarig project rond de dividendpolitiek van Belgische ondernemingen (Jan Annaert en Marc Deloof) (2013-2017). Op dit onderwerp werkte Leentje Moortgat aan haar doctoraat. Ze verkreeg hiertoe een FWO mandaat van aspirant in oktober 2014. Leentje Moortgat heeft haar doctoraat met succes verdedigd op 20 mei 2019.

12. Een vierjarig project rond de voorspelbaarheid van returns (Jan Annaert en Marc Deloof) (2015-2018) (titel : “The predictability of returns and dividend growth rates: long-run evidence”), een project uitgevoerd door Gertjan Verdickt.
13. Een project toegekend door de Nationale Bank van België aan Robby Houben en Marc De Ceuster: “Tussen micro en macro: een analyse van het gemeenschappelijk toezichtmechanisme op het snijvlak van micro- en macroprudentieel toezicht” (2016-2018)
14. Impactstudie van de diamantsector, toegekend aan Marc De Ceuster en Koen Vandenbempt (01.08.2018 – 31.12.2018)
15. Deelname in het Europees project “EURHISFIRM”, Fase 1 (Design Study) 2018-2021 (zie hoger).
16. Leentje Moortgat behaalde in 2019 een beurs voor een periode van drie jaar (oktober 2019 – september 2022) als junior post-doctoraal onderzoeker van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO) (promotor: Prof. dr. Ine Paeleman). In dit project zal vanuit een historisch perspectief onderzocht worden wat de invloed is van overheidsregulering op het financieel management van ondernemingen en op kapitaalmarkten.
17. “The rise and fall of multiple voting shares during the Interbellum” (Promotor: Ine Paeleman, Copromotor: Marc Deloof), gefinancierd door de Nationale Bank van België, met als verklarende toelichting. In het kader hiervan wordt ook de handmatige invoer van boekhouddata voorzien in de SCOB databank, met data uit de Recueil Financier voor de 400 grootste beursgenoteerde ondernemingen voor de periode 1925 – 1935.
18. Fund for Scientific Research-Flanders, PhD-fellowship awarded to Kevin Van Mencxel for the project “Do You want to Bond? Pricing and Use of Corporate Bonds: Lessons from the Past” (supervisors Marc Deloof & Jan Annaert), 2019-2023
19. Een project van de Nationale Bank van België (2020-2021) voor de digitalisering van de boekhouddata van een beperkte set van bedrijven voor de periode 1893-1914, momenteel in uitvoering onder supervisie van Kevin Van Mencxel. Dit project heeft als titel “The Corporate Debt Maturity Choice: Evidence from an Early and Unregulated Market” (promotor woordvoerder: Jan Annaert, onderzoeker: Kevin Van Mencxel). De duurtijd van dit project werd met een jaar (naar 2022) verlengd ten gevolge van het bewerkstelligen van een onderzoeksverblijf te Queen’s University Belfast door Kevin

Van Mencxel in het kader van diens doctoraal onderzoek. Een eerdere planning hiervan werd niet mogelijk gemaakt ten gevolge van de COVID-19 pandemie.

20. Een UA krediet werd toegekend in 2021 voor de invoer van alle bestuurders van alle bedrijven zoals vermeld in de RECEUIL FINANCIER 1893 1975.
21. Door de Nationale Bank van België werd een project toegekend in 2023 voor de invoer van portfolio's van banken en bedrijven, in het bijzonder deze met een link met Congo, zoals vermeld in de RECEUIL FINANCIER 1893 1975.
22. Door het FWO werd in 2024 een project toegekend voor de digitalisering van allerhande bedrijfsgebonden data in samenwerking met de UGent, dit in het kader van de oproep tot de uitbouw van zware infrastructuur.

4. Dienstverlening

Het Studiecentrum heeft naast een wetenschappelijke opdracht ook de opdracht een stuk dienstverlening naar de gemeenschap toe te verlenen, iets waartoe de Universiteit Antwerpen zich geëngageerd heeft bij het afsluiten van de overdrachtsovereenkomsten met de beurzen van Antwerpen en Brussel.

In het afgelopen jaar deden, net zoals voorheen, meerdere instellingen of individuele personen een beroep op de diensten van het Studiecentrum. Zo werd er door verschillende thesisstudenten een beroep gedaan op stukken uit de (publiek toegankelijke) collectie van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs*. Dit wordt vanaf heden uitgevoerd in samenwerking met het Rijksarchief, alwaar Johan Poukens de opzoeken op zich neemt.

Ook met de financiële krant "DE TIJD" en Euronext Brussels verliep de wederzijdse samenwerking uitstekend en konden we nuttige informatie aanleveren.

Ook individuele vragen naar informatie kwamen op regelmatige tijdstippen binnen en konden steeds met goed gevolg beantwoord worden.

Financiering

Het Studiecentrum werd opgestart als gevolg van de toekenning van een (inmiddels afgelopen) vierjarig GOA-project.

Dankzij a) nieuwe projecten (zie hoger) en b) sponsoring kon een behoorlijke werking verzekerd worden. In het afgelopen jaar konden we (zoals steeds) beroep doen op onze trouwste sponsor, de *Belgische Vereniging ter Vorming van Effektenhouders V.Z.W.*

(B.V.V.E.) (voorheen *Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics*). Geregeld overleg met de door deze vereniging aangestelde contactpersonen was voor beide partijen uiterst vruchtbaar.

Dit maakt dat de continuïteit van het Studiecentrum door dit alles voor de komende jaren zeker verzekerd is. Last but not least konden we ook op de vrijwillige maar zeer waardevolle inzet van Hugo Thielemans en Luc Annaert rekenen.

Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis

Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis (CBG) werkt sinds 2009 actief samen met het SCOB. Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis werd in oktober 1971 gesticht in de schoot van het toenmalige Departement Geschiedenis van de toenmalige UFSIA. Het Centrum werd in de voorbije decennia achtereenvolgens geleid door Prof. Dr. R. Baetens, Prof. Dr. A. Thijs (†) en Prof. Dr. G. Devos. Vanaf 2003 vormen de drie universitaire instellingen, UFSIA, RUCA en UIA samen de (eengemaakte) Universiteit Antwerpen. Binnen het Departement Geschiedenis bleef het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis niet langer bestaan, maar Prof. Dr. G. Devos zette haar onderzoek op het vlak van bedrijfsgeschiedenis voort en zorgde er ook voor dat de verzamelde bedrijfsarchieven toegankelijk bleven voor onderzoek. Sinds zij in april 2008 met emeritaat ging, nam Prof. Dr. Helma De Smedt vrijwillig haar taak over en bleef dat ook doen nadat ze zelf in 2013 met emeritaat ging. Aangezien het SCOB, net zoals het voormalige CBG met historische, archivalische documenten werkt, werd besloten samen te werken.

In het voorjaar van 2021 werden de archieven van CBG overgedragen aan het Rijksarchief Beveren. Voor consultatie moet vooraf contact worden opgenomen met het Rijksarchief te Beveren, Kruibekesteeweg 39, 9120 Beveren, tel. 32 03.750 29 77.

Praktische informatie i.v.m. het SCOB

STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS, UNIVERSITEIT ANTWERPEN,
Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (<https://www.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>)

Voorzitter: Prof. Dr. Jan Annaert (Universiteit Antwerpen, *Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie*), Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (tel.: 03-2654163; Email: Jan.Aннаert@uantwerpen.be)

Bankrekening (STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS):

Alle stortingen aan het SCOB moeten verlopen via

“Universiteitsfonds Antwerpen“

IBAN : BE42 7310 4624 7854.

Overschrijvingen ten voordele van het SCOB dienen best de code RA130013 te vermelden

Bij een gift graag ook het handgiftformulier toevoegen (zie website hieronder) met de “voorkeur van bestemming” – zodoende komt het geld op de rekening van SCOB terecht

P.S. Voor het Universiteitsfonds Antwerpen, zie :

[https://www.uantwerpen.be/nl/centra/universiteitsfonds/maak-mee-het-verschi/doe-
een-gift/steun-onze-projecten/doneer-universiteitsfonds/](https://www.uantwerpen.be/nl/centra/universiteitsfonds/maak-mee-het-verschi/doe-een-gift/steun-onze-projecten/doneer-universiteitsfonds/)

Giften en legaten

Het SCOB heeft in het kader van de Universiteit Antwerpen ook de mogelijkheid om giften en legaten te ontvangen van personen en/of instellingen die wensen bij te dragen tot de reconstructie van het financieel verleden van het land.